

Худога шукр, доимо халк орасида юрамиз, кечаю кундуз одамлар билан мулокотда бўламиз. Кимнингдир хаёт тарзидан хурсанд бўлсак, кимларнингдир дунёкарашидан ранжиймиз. Биров “Худо бор” деса, яна биров “Худо бор бўлса, кани, кўрсатиб бер!” дейди. Бировларнинг эса бунака гаплар билан сира хам кизиқиши йўк. Бунга ҳеч ажабланиш керак эмас, чунки кўп қадим замонлардан буён бундай жараён давом этиб келяпти. Мавзуимизнинг номи бўлиб келган саволга хам одамларнинг муносабати турлича. Аммо кўпчиликнинг фикрича, халол яшаш кийин. Жуда тўғри жавоб, чунки “Жон чекмасанг жонона кайда, токка чикмасанг дўлона кайда?”. Агар хамма нарса осонгина бўлса, хаёт хам зерикарли туюлиб қолади. Бирок, инсоф билан, у ёк бу ёгимизга қараб гапирадиган бўлсак, ўша замони саодат деб юритиладиган Расулulloх соллalloху алайхи васаллам даврларидагидан кўра минг минг чандон зиёдрок ва бойроқ яшаяпмиз, алхамдулиллох!

Ёши улугларимиздан кўп эшитганмиз. Ўтган асрнинг қирқинчи, элтигинчи йилларида халқнинг бошига чунонам кийинчиликлар тушганки, эшитган одам “Ох!” деб юборади. Лекин ўша вақтлар хам одамлар халол яшашган-ку? Ўғирлик хам бўлгандир, лекин умумий, оммавий сабр қаноат хам бўлган. Очарчилик, қахатчилик, хар хил эпидемиялар тез тез бўлиб турган, очликдан, касалчиликдан қанчадан қанча одамлар ўлиб кетишган, бирок ялпи талон тарож бўлмаган. Нимага? Чунки одамларнинг инсофи, иймони бўлган, қорни оч бўлса хам кўзи тўк бўлган. Савол тугилиши табиий: “Ҳозирги одамларнинг инсоф иймони йўқми?”. Жавоб: “Ҳозирги одамларда хам инсоф иймон бор! Фақат замон, дунёкараш, фикр сал бошқачарок. Унда бунда одамларни бошқа томонга буриб турадиганлар пайдо бўлиб қолади. Баъзан четдан туриб бузувчиларнинг таъсири сезилиб қолади”.

Инсон дунёнинг қаерига бормасин, барибир, нима биландир шугулланиб тирикчилик қилиши керак. Бу хамма биладиган гап. Шароитлар сал бошқачарок бўлиши, енгилроқ бўлиши мумкин. Бирок хар жойнинг хам ўзига яраша яхши ёмон томонлари бор. Муқаллаф хар бир мусулмон халол ризқ излашга маъмур. Чунки Аллохнинг буйруги, розилиги, талаби шунга мувофиқдир.

Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф ҳазратлари ёзадилар: “Ибодат дегани фақат намозу рўзадан иборат эмас”.

Демак, бир мусулмон киши газета кўтариб сотиб юрадими, фаррош бўлиб ишлайдими, мол боқадими, бирор юқори идорада ишлайдими, заводда ишлайдими, харбий ва бошқа хизматлар билан машғулми, машинаси билан қирақашлик қиладими, барибир, у ибодат қилаётган бўлади. Фақат нияти тўғри бўлса, қифоя. Худди минглаб рақъат нафл намоз ўқиган, роса иссиқ ёки роса совуқ қунда нафл рўза тутган кишилар қанчалик савоб топса, ўшанчалик савоб топиши хам мумкин бўлади. Энди, мўъмин банд қасб қилиб чарқаса, фарз ибодатини адо этиб ухлаб қолса, унинг уйқуси хам ибодат бўлиб ёзилаверади. Чунки у хам диний, хам дунёвий ибодат билан банд эди. Бу ҳақда ҳадиси шариф хам бор.

Демак, қелиб қикадики, халол яшаш кийин бўлса да, оғирга ўхшаб кўринса да, у ибодатга айлангани учун, изидан ажру савоб қелиши аниқ бўлгандан кейин, муқаррар роҳатга бил восита уланиб қетгани сабабли енгиллик ҳисобига қетаверади. Илохий ваъда бор: “Албатта, бир кийинчиликнинг изидан кўп енгиллик бор”. (“Шарх” сураси, 5 6 оятлар). Мавзудаги саволнинг жавобини яна хам таҳрир қилишга тўғри қеляпти: “Халол яшаш

кийинлигидан кўркмаслик керак, балки шундай бўлишини табиий зарурат деб қабул қилмоқ, Аллохнинг авлиё бандаларига ўхшаб кийинчиликни кучок очиб кутиб олмоқ керак”. Бинобарин, бу дунёдаги кийинчиликларни бир лахзада унутиб, факат, факат, факат рохат ичра яшаш ҳам бор. Ўша Фирдавс жаннатининг рохатларига ҳаммамизни етказсин, омийн!

Бирок бу ерда фикхдаги енгилини танлаш коидасини унутмаслик лозим. Качонки бир нечта ишдан бирини бажаришга тўғри келса, уларнинг ичидан зарари енгилроги танланади. Бу ерда яна сунъий равишда кийинчиликни танлаш керак дейилаётгани йўқ, асло. Бунака гапни айтиш дўстлик, биродарлик коидасига тўғри келмайди. Мисол учун, качонки, инсоннинг ўз якин атрофида тирикчилик қилиш имкони бўла туриб, нотинч жойларга хижрат қилиши, ўз ватанида тижоратми ё бошқа бирор касб биланми шугулланиб яшаш имконини ташлаб, фахшу зино вабосига гарк бўлган бошқа давлатга бориши ҳеч дуруст эмас. Ёки Мехрибон Роббиси дарёю булоқларга, водопроводу кудуқларга сув бериб қўйган бўлса ю, саҳобаларнинг қўрган кийинчилигини ҳис қилишни хоҳлаб, атайин ўзини чанқокка мубтало қилиб, туянинг қорнидаги сувни ёриб олиб ичиши мутлако ақли соғлом одамнинг қиладиган иши эмас.

Бу ерда халол яшашдан кўркмаслик, чўчимаслик тавсия қилинган, холос. Чунки хали айтилганидек, ибодатли одам ўзининг, бола чақасининг ризқини таъминлашга интилиб чарчаса, бундан қўнгли чўкмаслиги керак. Зотан, Аллохнинг савдоси ҳақидаги ояти қаримага асосан бу кийинчилигу оғирчиликлар Жаннат рохатига етишиш учун тўлов бўлиб юзага чиқяпти. Колаверса, “Жонингизни ҳалокатга ташламанг”, ояти билан сунъий равишда кийинчиликка дуч бўлишдан қайтарилганмиз. Зеро, Жаннатга қирриш чиптаси на жарак жарак пулга, на олтину қумушга сотилмайди. У чиптани қўлга қирриш учун ниятни пок қилиб олиб, Аллох ризосига мувофиқ ҳаракат қилмоқ талаб қилинади. Енгилроқ табассум билан айтадиган бўлсак, “форма олматы” ана шундай.

Рахматуллох Сайфуддинов